

Sophia Reuterdahl: Fjärde generationen

Första dygnet när en renovering gjorts – när alla delar separerats och inställningarna är klara – är mycket kritiskt. – Urverket är då lite som en patient. Det första jag gör på morgonen är att kontrollera om pendeln rör sig eller ej, säger urmakaren Sophia Reuterdahl.

Text: Annika Mieziš

Medan Sophia berättar tickar klockorna som mänskliga hjärtan i hennes verkstad – Reuterdahls Urmakeri på Stockholmsvägen i Gamla Enskede – som hon startade för 25 år sedan, 1996. Ute härskar kylan och vintern. Inne i värmen ackompanjeras Sophias livshistoria av vännerna och arbetskamraterna – klockorna. Alla kräver de omvårdnad och specialbehandling – hennes väggur,

snickare, utifrån hennes behov och önskemål. I dag kan hon stolt säga att hon är den första hovurmakaren i släkten.

Sophias intresse för hantverk och teknik startade tidigt.

– När jag var fem år byggde pappa en stor Märklinjärnväg som vi kunde fälla ner på sängen i mitt rum. Det var ju en hel stad med broar och hus, och jag hade full koll på alla kopplingar och hur man

tågen köra igen! Gästen blev väldigt imponerad har jag fått höra, men själv minns jag inget av detta.

I samma ålder fick hon en trampsymmaskin, något som Sophia önskat sig länge och som hon sydde kläder till sig själv och sina dockor på. Hon var fullt nöjd med att pyssla inomhus. Och teknikintresset bara växte

– När jag var i tioårsåldern stod det klart för mig att jag skulle bli urmakare.

I grundskolan valde Sophia att göra sin praktik i en uraffär i Vällingby. Som femtonåring år 1983 valde hon ”Ur- och mikro-mekaniklinjen” på Polhemsgymnasiet på Kungsholmen i Stockholm. Hon var bland de yngsta i klassen.

Men det var inte lika intressant som hon hade tänkt sig. Sophia var nära att hoppa av skolan när en ny lärare, som själv var urmakare, fick henne på andra tankar under andra årskursen.

Eftersom Sophia hade vänner i Göteborg ville hon göra sin praktik där. Läraren berättade då om en urmakare han kände och som verkade där,

växlade tågen.

Redan då var Sophia intresserad av hur saker och ting såg ut invändigt, att montera, ta isär och sätta ihop delarna för att få det att fungera.

– En dag hade vi gäster och pappa förevisade järnvägen för en ingenjör. Pappa fick inte igång den och kallade på mig. Genast började allting lysa och

” *i tioårsåldern stod det klart att jag skulle bli urmakare*

bordsur och pendyler.

Sophia är fjärde generationen urmakare, eftersom en generation hoppades över. Urmakaryrket är ett arv från hennes morfars farfar, som föddes 1826. Morfadern Fridolf Reuterdahl drev urmakeri på Stora Torget i Sigtuna fram till sin död 1965. Sophias verkstad är specialbyggd av hennes far, som var

urmakare

Gerhard Gren.

– Efter fyra dagars praktik hos honom förstod jag att det var det här jag ville göra, berättar Sophia.

Gerhard Gren är en mycket skicklig antikurmakare som då hade sin verkstad i Partille.

– Jag kände att han hade mycket mer att lära ut och jag lyckades övertala honom om att få praktisera där ett år.

Hos Gerhard Gren som är specialiserad på stora ur såsom bordsur, väggur och pendyler grundlades Sophias stora erfarenhet av den här typen av ur.

reparerade klockor.

Redan en månad innan sin examen fick hon en anställning på Lindells ur och optik som senare bytte namn till Ur & glasögonhörnan på Birger Jarlsgatan. Här skötte hon uravdelningen och gjorde inköp och reparationer. Några år som ansvarig urmakare på dåvarande varuhuset PUB:s ur- och guldavdelning följde, samt på Seiko Sweden AB:s serviceavdelning.

– Jag har verkligen prövat på olika varianter av urmakeriet. Det är det kreativa i yrket som jag tycker om, men

– som om de vore ömtåliga individer – av Sophia Reuter Dahl.

I fjol firar Reuterdahls urmakeri 25-årsjubileum. Från början bedrev Sophia också försäljning med både butik och verkstad i samma lokal. Hon insåg dock att det tog för mycket tid från det hon egentligen ville syssla med – renovering av stora ur och verkstadsarbete.

Hon satt och reparerade klockor till sent på kvällen, men i samband med att hon blev slottsurnmakare år 2013 fasade hon ut försäljningen av klockor.

– Jag blev kontaktad av Husgeråds-kammaren om att sköta klockorna på slottet, och år 2017 utnämnde Hans Majestät Konungen mig till hovurnmakare, berättar hon.

Varje fredag sköter hon driften av de ungefär 80 klockorna på Stockholms

slott, och på de övriga tio slotten är hon när det finns behov.

– Jag börjar tidigt på morgonen och rör mig genom hela slottet: på kontoren och i representationsvåningarna. Nu när slottet varit stängt för allmänheten har våningarna stått nedsläckta och tomma.

Där har Sophia fått gå helt ensam med pannlampa i mörkret.

– Jag drar upp klockorna och ställer dem, de kan ha ”fortat sig” eller ”saktat sig” några minuter. När jag lämnar slottet på fredagen slår de ganska synkroniserat, men under veckan förändras de igen. Om något särskilt hänt förmedlar jag det till

” när skoldagen var slut gick hon dit och reparerade klockor

– Gerhard hade otroligt mycket reparationer och jobbade rationellt. Han plockade isär flera klockor samtidigt och numrerade dem innan de renoverades. Det blev nästan som en liten fabrik. Där breddade jag min kunskap. I skolan hade vi mest filat och svarvat på små ur, något som jag inte har vidareutvecklat.

Efter tiden i Göteborg fick Sophia arbete under sista gymnasieåret i Stockholm hos urmakare Kjell Petersson på Fleminggatan. Han var bekant med Gerhard Gren och hade hört talas om Sophia. Så på eftermiddagarna när skoldagen var slut gick hon dit och

också att få möta människor, få höra deras berättelser och göra dem glada.

Vi konstaterar att klockor liksom människor har intressanta bakgrundshistorier. Som det gröna guldförgyllda golvuret från år 1750 som tickar bakom hennes rygg, och som har fått nytt liv efter Sophias översyn på verkstaden.

Vid varje heltimme plingar hon till med en klar vacker klang som om hon vill påminna om sin närvaro. Det går inte att undvika att se henne, där hon står placerad mellan fönstren i mitten av lokalen, stolt blickande ut över sina tickande medsystrar. Alla vårdas de ömt

Husgerådskammaren, till exempel om en klocka har stannat.

Det är en speciell miljö att jobba i. Hon måste röra sig försiktigt, särskilt eftersom hon ofta bär stegar och ibland måste klättra upp till klockorna.

Ingen dag på slottet är heller den andra lik, berättar Sophia, som varje vecka går olika vändor, eftersom hon måste anpassa sig efter verksamheterna som alltid pågår. Sophia är där även när dop och bröllop samt statsbesök och audienser förbereds. Hon har blivit nästan lite som en del av inredningen:

– ”Jaha, är det fredag nu igen”, säger de väl när jag kommer, säger Sophia och skrattar.

Vad händer om flera urverk skulle stanna samtidigt då?

– Vi håller ständigt på med prioriteringsordningar. Ibland tränger sig klockorna i kön, beroende på vilken

placering och funktion de har. Några är väldigt viktiga. Jag förmedlar klockornas status, och sedan är det min uppdragsgivare som bestämmer turordningen.

På slottet har hon ett eget arbetsrum, som en gång i tiden varit Oscar II:s sovrum. Sophias uppdrag går ut på att hålla klockorna i gott skick. Det unika för Stockholms slott med de 660 fönsterförsedda rummen och de 1400 rummen totalt är att klockorna ständigt är igång och inte bara utgör stillastående museiföremål, menar Sophia. Något som även besökarna brukar påpeka.

En klocka som ligger Sophia varmt om hjärtat är Flora som står i Viktoriasalongen i Bernadottevåningen.

– Hon reser sig som slående vacker och stor staty i brons, placerad på ett bord mellan två kandelabrar. Verket sitter i magen och urtavlan håller hon stolt ovanför sitt huvud, berättar Sophia.

Hon tycker att Flora både är tekniskt intressant och vacker – ja, rent av fulländad.

– Det går en axel genom hennes kropp upp till urtavlan som förmedlar visarfunktionen ner till urverket. Jag lyfter upp hennes kjol baktill för att komma åt att dra upp uret, berättar Sophia. Klockan är fransk och från tidigt 1800-tal, men omärkt.

Plötsligt ringer det på dörren och därutanför står en äldre man i hatt. Rösten därute i kylan blandar sig med klockornas tickande i den varma lilla verkstaden:

– ”Jag har lite urglas, kan det vara något som du vill ha?”

– ”Absolut, det kan bli till glädje för någon annan!” svarar Sophia och tackar.

– ”Vad roligt, jag återkommer!” säger mannen, lyfter på hatten och lunkar iväg.

Sophia kommer tillbaka och slår sig ner i verkstaden som hon själv och den 18-åriga dottern betraktar som sitt andra

hem. Där inspirerar ett tickande lugn till både läsläsning och urmakeri långt in på den sena kvällen.

– Gamla klockdelar, glas och urverk är alltid intressant för mig, förklarar Sophia som gärna tar emot sådant som senare kan komma till användning när hon renoverar sina ur.

Vad gör du då när det saknas reservdelar till antika gamla ur? Svaret kommer blixtnabbt:

– Jag tillverkar dem! Jag har en svarv och mängder med filar. Både kunderna och jag själv undrar kanske hur jag ska gå tillväga med en renovering, och jag svarar då ärligt: det vet jag inte ännu. Ibland måste jag sova på saken.

Att renovera urverk innebär ständiga problemlösningar, och det finns ingen standardmall som kan tillämpas på alla klockor. Varje klocka eller tickande individ kräver sin speciella behandling.

När Sophia Reuterdahl är klar med en renovering av ett ur sammanställer hon alltid den stegvisa arbetsprocessen i detalj med text och bild.

– Under arbetet med slottets klockor har jag även letat ristningar som är intressanta för intendenterna på Husgerådskammaren. Då dokumenterar jag en annars dold historia som måste ses inifrån. Jag har också en egen stämpel med mina initialer som jag slår in och daterar varje urverk med.

När Sophia är inne i urverket och ser att det inte arbetar bra, då kan hon sätta upp två hjul i en så kallad ingreppscirkel.

– Jag känner efter och konstaterar kanske att ”det där hålet behöver flyttas en tjugondels millimeter närmare det andra hjulet”...

Det är så små skillnader att de inte går att mäta.

– Man får känna, man får ha det i händerna, det går liksom inte att förklara, och man kan aldrig bli fullärd i det här hantverksyrket. Men, fortsätter hon, jag tror på att börja tidigt och att lära sig genom ständigt nya erfarenheter.

När urverket är renoverat och monterat sätter hon det i en ställning för observation.

– Det gör jag eftersom jag inte ser vad som händer när det väl är placerat i fodralet.

Sophia Reuterdahl är medlem i Stockholms Urmakarämbete där hon har styrelseuppdrag – landets äldsta verksamma ämbete från år 1695. Hon är också en engagerad styrelsemedlem i föreningen Skråhantverkarna – en förening för flera yrkesutövare såsom korgmakare, förgyllare, trä- och glashantverkare med flera. ■

